

detsember 2004

Kassarimaa

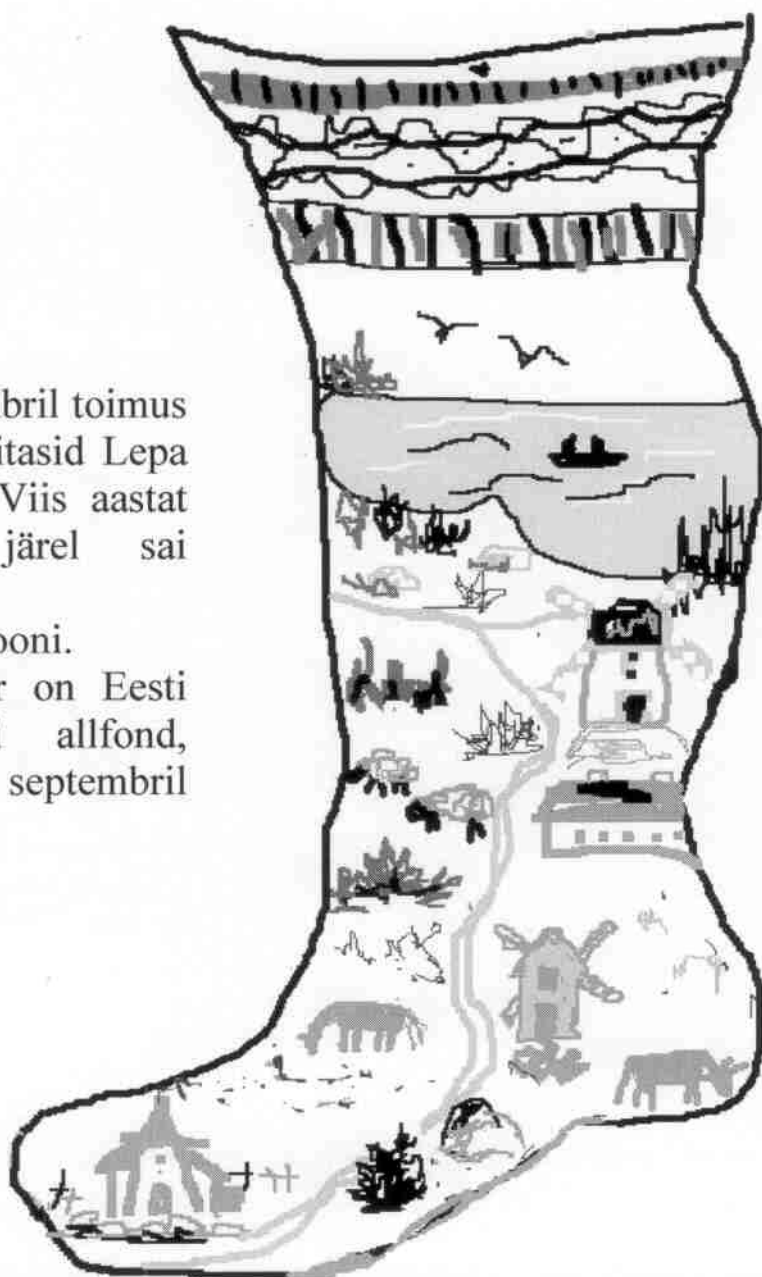

Nr 16

Selle aasta 25. septembril toimus tänapidu kõigile, kes aitasid Lepa Anna Sukasäärt täita. Viis aastat kestnud kogumise järel sai põhikapital täis.

Fondis on 103 434 krooni.

Lepa Anna Sukasäär on Eesti Rahvuskultuuri Fondi allfond, mille asutasime 19. septembril 1999. aastal.

2004. aasta

12. jaanuar Arutelu Sääre tirbi arendamise võimalustest.
Osa võtsid Peter ja Terje Lindre, Koit ja Linda Tikk, Omar Jõpiselg, Merike Niimann, Maie Jeesar, Diana Leenurm.
- 21-22. jaanuar Külade arengukava koostajate kokkusaamine Haapsalus.
Kohal käis Merike Niimann.
23. jaanuar „Ühiskondliku leppe ja kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni“ tutvustamine ja arutelu. Õhtut viis läbi Ühiskondliku Leppe Sihtasutuse juht Agu Laius. Kuulamas käis 30 inimest.
24. jaanuar Käina valla mittetulundusühingute ümarlaud Käina Kultuurikeskuse väikeses saalis. Kassari Ratsamatkasid esindasid Koit ja Linda Tikk.
Kassari Haridusseltsi esindas Merike Niimann.
Mäeltse ja Ühtri baptistikogudusi esindas Meinhard Elmi.
28. jaanuar Ühenduse „Kodukant Hiiumaa“ üldkoosolek Valgu seltsimajas.
Osa võtsid: Leonora Kääramees ja Merike Niimann
16. veebruar Käina Kaunite Kunstide Kooli kunsti eriala lõpetajate näitus Kärldas Pikas Majas. Kassarist lõpetasid Ingrid Pirk ja Anna Lipp.
20. veebruar Käina valla külavanemate kokkutulek vallamajas. Kassarit esindasid Tiiu Kopli ja Raul Elmi.
23. veebruar Seoses Eesti Vabariigi aastapäevaga toimus vallavanem Üllar Padari juures pidulik vastuvõtt. Kassarist tunnustati Eino Kaevatsit kui põlist ilmavaatlejat.
24. veebruar Orjaku küla vastlapäev.
25. märts Mahetootjate õppepäev Kärldas Hiiu Maavalitsuse saalis.
Õppijad olid: Rein Tikka, Indrek Kääramees, Koit Tikk, Leonora Kääramees, Merike Niimann, Tiiu Kopli.
27. märts Kassari küla koosolek Vetsi Tallis. Aruande tööst aastatel 1997-2004 esitas külavanem Tiiu Kopli. Uueks külavanemaks valiti Toivo Platov.
19. aprill Esiküla piirkonna külavanema valimine, kelleks sai Heli Tuisk.
21. aprill Meie maja saali toolide vedu Tiiu viljalattu. Autojuhiks oli Joosep Tikk, tõstjateks Urmet Liig, Taavi ja Tanel Tamm, Ville Niimann.
22. aprill Orjaku küla koosolek ja külavanema valimine, kelleks jäi edasi Aivar Kääramees.
24. aprill Eesti Sisemeistrivõistlused ponidele (kuni 16. aasta vanustele ratsutajatele). Kaja Tuisk sai III koha.
26. aprill Algas saali remont.
01. mai Heli Tuisk Inglismaal Wales'is suvist noortelaagrit ette valmistamas.
Hiiumaa takistussõidu karikasarja I etapp Kassaris.
- 5-6. mai Grupinõustamine keskkonnatoetuste taotlejatele Kärldas Hiiu Maavalitsuse saalis.
08. mai Kassari Pühapäevakooli laste ja nende emade piknik Kiigeplatsil.
10. mai Ilmus ajaleht „Kassarimaa“.
11. mai Osteti Kassari lastele jalgpall, mis on hoiul Hannes ja Meelis Tamme kodus.
22. mai 2004. aasta parimaks väikesadamaks on kuulutatud Orjaku sadam. Toimus lipu heiskamine ja tunnistuse pidulik kätteandmine.
Orjaku küla esmamainimise 750. aastapäeva tähistamiseks avati mälestuskivi.
Eesti Meistrivõistlused ratsarännakus hobustele. Distsants 50 km.
Taavet Tikk saavutas I koha ja Tuuli Reede II koha.
26. mai Kassari Haridusseltsi üldkoosolek.
31. mai Lõppes saali remont.
- 2-4. juuni Pühapäevakoolide laste kunstipäevad Putkastes Kaisu Rissaneni käe all.
04. juuni Kontsert Kassari kabelis sarjast „Kolm risti Kassari kohal“. Esines Pühalepa

- kiriku segakoor.
09. juuni Toolide vedu viljalaost Rahvamajja. Abiks olid: Taavet Tikk, Tauno Tamm, Magnus Tamm, Marek Võsa, Rait Üksik.
- 12-13. juuni Põhjamaade Meistrivõistlused ratsutamises Soomes. Kolmevõistlus. Kuni 21. aastaste võistlejate seas saavutas Joosep Tikk Eesti koondise koosseisus III koha.
- 16-19. juuni Pühapäevakoolide laager Kuris. Külas oli 29 last päevakeskusest „Sõbrakäsi“ Tallinnast.
19. juuni Näitemängu „Liikuv riidevarn ehk luuseri seiklused“ esietendus. Lavastaja ja muusikaline kujundus: Hants Korv
Kunstnik: Marika Elmi
Osatäitjad: Andres Kääramees, Ulvi Uusoja, Evi Sadul, Illar Risti, Kalju Hülgl, Toivo Platov, Ester Tammis, Kalju Kask, Aivar Lorits.
Näitemängu tegemist toetasid: Käina Vallavalitsus ja Eesti Kultuurikapitali Hiiumaa Ekspertgrupp.
Oksjonile annetasid: Marje Vann, Jüri Rebane, Evi Sadul, Linda Tikk, Tiina Selirand, Marika Elmi, Mai Hanikat, Urve Tsirit, Hiivi-Liivi Mugamäe.
21. juuni Orjaku küla jaanituli.
22. juuni Esiküla piirkonna jaanituli.
26. juuni Eesti Meistrivõistlused ratsarännakus ponidele Kassaris (kuni 16 aastastele ratsutajatele). Ats Kääramees sai III koha.
30. juuni Kolhoosnike pidu „Õnn tuli meie õuele“.
Näituse kolhooside algusaastatest õitsenguni koostasid Evi Sadul ja Marika Elmi. Väikese loo kolhoosiaegsest Kassarist ja Lepa Annast mängisid: Kalev Vaim, Toivo Platov, Tõnis Niimann, Evi Sadul, Ester Tammis, Merike Niimann, Priidu ja Linda Tikk, Heli Tuisk.
02. juuli Kontsert Kassari kabelis. Esines segakoor „Sonoore“ Läänemaalt.
Hiiumaa lahtised ratsutamise meistrivõistlused kolmevõistluses Kassaris.
I koha saavutas Joosep Tikk hobusel Aabram
III koha saavutas Taavet Tikk ponil Moorits.
06. juuli Eesti Meistrivõistlused ratsutamises Luunjas. Kolmevõistlus. Kuni 21. aastaste ratsanike kategoorias saavutas Joosep Tikk I koha ja ühtlasi absoluutarvestuses Tartu linna meistri tiitli.
08. juuli Külalisetendus Tartu Sclerosis Multiplex'i Ühingult.
10. juuli Näitemäng „Liikuv riidevarn ehk luuseri seiklused“. Ell Undla jant kahes vaatuses. Oksjonile annetasid: Kaul Kitkas, Marika Elmi, Ülle Lorits, Tõnis Niimann, Linda Tikk.
Kuressaare IV Lossipäevade rüütliturniir. Rüütel Joosep ja tema kannupoiss Koit jäid napilt alla võitjatele – kohalikule rüütlile nimega Jaagup ja tolle kannupoisile.
12. juuli Kasutatud riiete müük Suuremõisast.
- 21-22. juuli Käsitöö õppepäevad Mihkli talus. Kangastelgedel kudumist õpetas Ülle Lorits, viltimist Merike Niimann, savi voolimist Marju Hadje. Toimus ka tõrva põletamine.
22. juuli Eesti Meistrivõistlused ponidele Kassaris (kuni 16. aasta vanustele ratsutajatele). Kolmevõistlus. Kaja Tuisk sai II ja Taavet Tikk III koha.
Eesti Tõugu Hobuste Vabariikliku karikasarja II etapp Kassaris.
II klassis saavutas Taavet Tikk II koha.
- 29.07-08.08 Euroopa Noorte Laagris Inglismaal Wales'is käisid: Ingrid Pirk, Kaja Tuisk, Taavet Tikk, Kristiina Kask, Kerli Tampõld, Ergo Erin, Helene Soobik, Helena Paat, Madis Voolma, Heigo Tasuja.
Liidritena olid kaasas Heli Tuisk ja Mare Aasma.
30. juuli Mahetootjate õppepäev.

31. juuli Vabariiklik ratsatriatlon (ujumine, ratsutamine, jooks) Saaremaal. Naiste arvestuses sai Triinu Schneider I koha ja üldarvestuses II koha.

01. august Loterii muuseumi ees Lepa Anna Sukasääre täitmiseks. Müüsid Ülle Lorits ja Merike Niimann.

06. august Kontsert Kassari kabelis sarjast „Kolm risti Kassari kohal“. Esinesid Indrek Hunt ja Timo Lige.

16. august Kasutatud riiete müük Suuremõisast.

21. august Näitemängu „Liikuv riidevarn ehk luuseri seiklused“ kolmas ettekanne rahvamajas. Oksjonile annetasid: proua Isolde, Hiivi-Liivi Mugamäe, Linda Tikk, Evi Sadul, Marika Elmi.

31. august Eesti Meistrivõistlused ratsutamise kolmevõistluses Kurtas. Kuni 18. aastaste vanuseklassis saavutas I koha Joosep Tikk ja V koha Kaja Tuisk. Raamatute kinkimine neile, kes lõpetasid põhikooli. Joosep ja Taavet Tikk, Janek Elmi, Kristjan Kullo.
... ja kooliteed alustasid: Priidu Tikk, Peter Lindre, Joosep Järvelaht, Doris Elmi, Karl-Gustav Kopli.

10-11. sept. „Euroopa Noored“ kooolitus Haapsalus. Osales Rait Üksik.

11. september Eesti Meistrivõistlused ratsarännakus täiskasvanutele. Taavet Tikk saavutas III koha.

17. september Piirkondlik sporthobuste ülevaatus Kassaris.

25. september Hiiumaa takistussõidu karikasarja (8 osavõistlust) kokkuvõtete tegemine Linnumäel.
2004.a parim poni: Moorits, II koht: Aramis, III koht: Aada.
2004.a parim poniratsutaja: Taavet Tikk, II koht Kaja Tuisk.
2004.a hobustel ratsutajatest tunnistati Joosep Tikk III koha vääriliseks.

25. septembril möödus Lepa Anna sünnist 110 aastat. Eesti Rahvuskultuuri Fondi (ERKF) Lepa Anna Sukasääre allfondil sai põhikapital, 100 tuhat täis. Sel puhul kinkis ERKF Kassari Haridusseltsile Vi ve Tolli graafilise lehe. Selts omaltpoolt kinkis Kassari motiividega maalitud sukasääre, mille maalis Tea Martin.

Vaike etteaste elustas mälestusi Lepa Anna aegsest Kassarist ja suvitaja Aurelie Koidupuna tutvustas meie saare tänast elu-olu.

Kaasa tegid: Tiit Kopli, Illar Risti, Kalju Hülge, Toivo Platov.

Piknikule sättisid: Valve Mölder, Tiiu Kopli, Asta Hollmann, Merike Niimann.

Hobustel tegid uhke sõidu: Priidu Tikk, Meelis Mikk, Peter Lindre ja Merike Niimann.

Aurelie Koidupuna kehasas Evi Sadul ja Lepa Annast Ester Tammis. Lehti keeras Ulvi Mets.

Lavastus oli kamba peale. Sõnaline seade Evi Sadul. Idee: Merike Niimann.

Muusikalise tervituse Käina kaunite Kunstide Koolilt tõid folkloori ja plokklöödi eriala õpilased.

Slaide vaadati Andres Vahuri ja Maie Ruuberi abiga.

Mälestusi oma tädist Lepa Annast rääkisid Vaike ja Valve.

Pidupäevane sukasäärekujuline 12. kilone võileivatort valmistati Tarbijate Ühistu kulinaariatsehhis.

Kohvi keetsid ja köögis askeldasid Urve ja Leonora Kääramees.

Täname kõiki annetajaid, kes sel aastal aitasid sukasäärt täita:

Aita Rebane	Helgi Põllo	Urve Eljas	Laine Kopli
Lea Kallas	Irina Vares	Urmas Selirand	Ly Meldorf
Siimo Sedrik	Ene Reitsnik	Üllar Padari	Meeri Kaups
Malle Kobin	Liis Murumaa	Helle-Mall Risti	Krista Rebane
Ervin Norgan	Kalev Vahe	Maili Uibo	Andres Vahur
Valve Mölder	Valve Toompere	Asta Hollmann	Urve Kääramees
Perekond Lindre	Viivi Peedu	Vaike Kutsar	Perekond Rohtla
Ville Niimann	Aira Toss	Agu Rohtla	Maria Tilk
Rein Oolmets	Tiiu Nittim	Säde Põllu	Peeter Rebane
Anu Ustav	Indrek Ratass	Jaan Kross	Sakala
			Tööstusautomaatika As

29. september Kärđlas Tuuru majas Euroopa Liidu tõukefondide alane teavitus Euromaja liikmespiirkondades. Infopäeval käisid: Merike Niiimann ja Linda Tikk. Kärđlas Hiiu Maavalitsuse saalis LEADER programmi tutvustus. Kohal käisid: Leonora Kääramees ja Kalju Hülġ.
02. oktoober Eesti Meistrivõistlused ratsarännakus Ellaveres. Kuni 21.a klassis I koht Joosep Tikk, II koht Taavet Tikk.
13. oktoober Elatustalude toetuse ja sõnnikumajanduse nõuetele vastavusse viimise toetuse infopäev Hiiu Maavalitsuse saalis. Osavõtjad: Tiia ja Enn Uusoja, Raul Elmi, Merike Niiimann, Diana Üksik.
16. oktoober Hiiumaa IV Suurkogu teemal „Hiiumaa mured ja rõõmud“.
20. oktoober Põlvkondade pidu, millega tähistati rahvusvahelist eakate päeva. Söödi Tootsi-peenra suppi, mängiti Bingo lotot ja kuulati, mis Aurelie Koidupunal ning Lepa Annal õelda oli. Ühislaulmise tuju hoidsid üleval Maie Ruuber Orjakust ja Einar Virk Harjult.
03. november Riigikogulased Reet Roos ja Indrek Raudne kõnelesid haridusreformi plaanidest.
04. november Kassari turismivoldiku väljaandmise vajalikkuse arutelu. Osalesid: Margit Kääramees, Leonora Kääramees, Toivo Platov, Aivar Kääramees, Linda Tikk, Merike Niiimann, Tiina Kopli.
05. november Kassari saare külavanemad Heli Tuisk, Toivo Platov ja Aivar Kääramees asutasid seltsingu Kassari Külavanemate Kogu – Kakk.
12. november Külaelukomisjoni laiendatud istung vallamaja saalis. Kohal käis Merike Niiimann. Volikogu esimees Omar Jõpiselġ tutvustas Interreg IIIB programmi Baltic Balance.
15. november Kassari Külavanemate Kogu ja hariduseltsi juhatuse nõupidamine „Baltic Balance“ programmis osalemise asjus. Kohale oli kutsutud volikogu esimees Omar Jõpiselġ.
24. november Kadripidu Vetsi Tallis. Korraldasid külavanemad. Õhtut juhtis Kassari Kaunis Kadri – Evi Sadul. Kadrid hobustel – Meelis Mikk, Priidu Tikk, Peeter Lindre, Merike Niiimann. Inġlid kesapõllul – Asta Hollmann, Tiiu Kopli, Merike Niiimann. Koerakesed külavahel – Margus Pirk, Marten Tammeleht, Ott ja Siim Koor. Kadri viisid Maie Ruuberi akordioni saatel võtsid üles: Vilja Saar, Asta Hollmann, Kalju Hülġ, Aivar Lorits. Külalis-Kadrid olid tulnud Lauka Päevakeskusest ja „Hiiu Kaarel ja Leena“ klubist Käinast. Valiti kaunemaid Kadrisid ja täideti kõhtu tangupudru, kuuma tee ja kaeraküpsistega.
27. november Hiiumaa Külade Maapäev Suuremõisa lossis. Kassari Hariduselts pani üles fotonäituse viimase aasta tähtsündmusest – Lepa Anna Sukasääre täitmise pidustustest. Maapäeval käisid: Leonora Kääramees, Evi Sadul, Linda Tikk, Merike Niiimann.
10. detsember „Liikuv riidevarn ehk luuseri seiklused“ Käina Kultuurikeskuse laval.
- 10-11. detsember Hiiumaa käsitöö ja omatoodangu laat Kärđla Kultuurikeskuses. Kauplemas olid: Margit Kääramees, Ülġe Lorits ja Merike Niiimann.
12. detsember Kassari kabelis esines Pühalepa kiriku naiskoor.
15. detsember „Liikuv riidevarn ehk luuseri seiklused“ külas Kärđla pensionäride Ühenduse jõulupeol.
18. detsember Toomas Koor kinkis rahvamaja õue lõkketule platsi ümber neli pinki.
23. detsember Ilmus „Kassarimaa“ nr 16.
24. detsember Kassari Pühapäevakooli laste jõulukontsert.
30. detsember Aastavahetuse pidu „Kaugete aegade kaja“.

ÜHISKONDLIKUST LEPPEST

Vajadus sellise leppe järele tuleneb Tsaari-Venemaa 150-aastasest ummikust 1867-2017, mille eest targad inimesed hoiatasid juba 1825.aastal. Arvata, et meile see kõik korda ei lähe, on ülimalt ekslik, sest tegemist on mõtteviisi ummikuga ja mõtteviisid ei tunne riigipiire. Pikaaegse saksa mõju tõttu on Läti ja Eesti kõige visamad ummiku kaitsjad. Selles ummikus on seitse sula – 1907-1917, 1956-1964, 1985-1991, 1999-2003, 2007-2009, 2012-2013, 2015. Kehalise töö osatähtsuse vähenemise ja hariduse ületähtsustamise tõttu jõuti 19.sajandil olukorrani, kus 75 sajandikku rahvast tunnistab igavesi põhitõdesid ja 25 sajandikku rahvast eitab neid. Sulade ajal tunnistatakse ka rahvast 75 sajandiku seisukohti, seisakute ajal ainult 25 sajandiku seisukohti. Ühiskondliku leppe vajadus tulenebki 25 sajandiku ja 75 sajandiku vastuolust. Parim lahendus on kui 25 ja 75 sajandikku lähenevad mõtteviisidelt sedavõrd, et leppe vajadus kaob ära. Sellisest olukorrast oleme veel kaugel ja parimal juhul võime vaid saada mitte midagi muutvaid leppeid ehk peale jääb 25 sajandiku mõtteviis. Näiteks sel aastal kipuvad peale jääma tagatiseta lubadused nagu “30000 töökohta maale”, kusjuures viimase kahe aastaga on maal kadunud 4200 töökohta ehk kadunud töökohtade arv ületab selle võrra loodud töökohtade arvu. See ei tähenda, et 75 sajandiku mõtteviisi esindajad ei peaks oma seisukohti avaldama. Lisan siia Rein Raudsepa “Rannakalanduse” ja enda “Meetmed...”. Sulade vaheajad lühenevad ja sulad sagenevad.

Oluline on ühiskondliku leppega seoses järgmine:

- a. maaelu üleriigilisel arutelul paastukuu 31.päeval jäi valitsevaks põhimõtteliste muudatuste vajadus;
- b. järgnevatel kuudel võitlesid meeleheitlikult need, kes ei taha maaelus põhimõttelisi muudatusi;
- c. muudatuste soovijad, seal hulgas siinkirjutaja oma “Meetmetega...”, päästsid valla kahe leeri vastuolude teravnemise;
- d. muudatuste eitajad lootsid maelu üleriigilisel arutelul viinakuu 27.päeval läbi suruda maaelu jätmise selliseks nagu ta on;
- e. muudatuste vältijad kaotasid arutelul viinakuu 27.päeval, seejuures arutelust osavõtjaid oli mitu korda rohkem kui paastukuu 31.päeval.

Pärast arutelu viinakuu 27.päeval püüavad muudatuste vältijad 75 sajandikuga rahvast mitte arvestada ja on võimalik, et me saame jälle 25 sajandikku rahuldava leppe. Täni on sellise leppe väljakuulutamise viibinud. VIIMASE AASTA OLULINE SAAVUTUS ON SEE, ET TEATAVAKS ON SAANUD PÕHIMÕTTELISTE MUUDATUSTE VAJADUS, MUUDATUSED ISE JA 75 SAJANDIKU SEISUKOHTI EI OLE VÕIMALIK ENAM EIRATA.

Aarne Maripuu
Kärdlas, 2004.aasta talvekuu 23.päeval

MEETMED MAAELUS ÜHISKONDLIKU LEPPE JAOKS

Minna üle vabadele valimistele, see tähendab igal valijal on sama palju hääli, kui valimisringkonnast valitakse esindajaid. Valitavad isikud on võrdsete võimalustega ja valijad saavad valida, teades, et kellelgi peale valijate ei ole õigust kuulutada valitud mittevalituiks. Valituks osutuvad need, kes koguvad vähemalt poolte valimisõiguslike häälde sõltumata valimisvoorude arvust. Valitud isikud viibivad enamuse oma tööajast valimisringkonnas, valitava kogu istungite aeg moodustab valitavate isikute tööajast vähemuse. Valitud isikud osutuvad tagasikutsutuiks, kui seda nõuavad oma allkirjaga vähemalt pooled valimisõiguslikest valimisringkonnas.

Moodustatakse maaelu ministeerium, millesse on ühendatud põllumajandus, metsandus ja kalandus (maa, mets ja meri). Halduskorraldus on maaelu ministeeriumi tööloik põhimõttel: talurahvas on esmane, tööliskond teine ja haritlaskond kolmas sõltumata arvulisest seisust. Halduskorralduse aluseks on seitsmeastmeline omavalitsus – inimene, perekond, talu, küla, vald, maakond, riik. Kõige tähtsam on esimene, iga järgmine on eelmiste jaoks ja teeb ainult seda, mida eelmised teha ei saa. Iga aste on järgmises esindatud võrdselt – inimene perekonnas, perekond talus, talu külas, küla vallas, vald maakonnas, maakond riigis, kusjuures areng on korras, kui arvukus suureneb seitsmenda astmega võrreldes: inimeste arv 7 korda, perekondade arv 6 korda, talude arv 5 korda, külade arv 4 korda, valdade arv 3 korda, maakondade arv 2 korda, ehk suurenemine peab olema vahekorras 7:6:5:4:3:2:1.

Riik vähendab mootorikütuse, posti- ja sideteenuste hinda tasemeni, mis võimaldab elada taludes, külades, valdades, maakondades. Kaotatud tulu nendelt asendab vabadest valimistest ja seitsmeastmelisest omavalitsusest saadav tulu ning võrdlemine peab olema pidev ja vastastikku seotud, hinnad võivad olla paikkonniti erinevad.

Alevikud on inimeste, perekondade, talude, külade ja valla jaoks, nad ei ole ühegagi neist samas loetelus ega võrdsed, neid juhitakse vallavalitsuse poolt. Alevid on inimeste, perekondade, talude, külade, valdade ja maakonna jaoks, nad ei ole ühegagi neist samas loetelus ega võrdsed, neid juhitakse maavalitsuse poolt. Linnad on inimeste, perekondade, talude, külade, valdade, maakondade ja riigi jaoks, nad ei ole ühegagi neist samas loetelus ega võrdsed, neid juhitakse riigivalitsuse poolt. Linnadeks ei peeta alevikke ega aleveid, meie looduses ja ilmastikus on linn võimalik, kui tema mõjupiirkonnas on vähemalt 40000 inimest. Alevike, alevite ja linnade juhtimine võib olla jaotatud valla, maakonna ja riigi vahel, kui nad on valla, maakonna, riigi jaoks. Ei ole välistatud kaheksaastmeline omavalitsus – ringkond maakonna ja riigi vahel, kui teda vajavad maakonnad. Ringkonnad inimeste, perekondade, talude, külade, valdade, maakondade asendajatena ehk ainult riigi huvides on kahjulikud omavalitsuse kuuele astmele ja määratud läbikukkumisele.

Aarne Maripuu

Kärdlas, 2004.aasta sügiskuu 9.õhtul

SELGITUSEKS. Töökohtade loomine ja rahva heaolu on võimalikud vabade valimiste ja mitmeastmelise omavalitsuse korral. Moonutatud valimised ja üheastmeline omavalitsus on meile andnud eestimaalaste vähenemise 500-1000 kaupa kuus. Rahvas lootis (1981-1987) muudatusi ja saavutas juurdekasvu 500-1000 kaupa kuus. Muudatuste mõnitamine 1987-1992 võttis rahvalt lootuse ja on põhjustanud 250000 eestimaalase kaotuse 1987-2003.

AM

Rannakalandus

Nõukogude korra lõppemisega algas kalavarude kiire vähenemine. Aastani 1991 oli kalavarude üle range arvestus ja kutseliste kalurite väljapüügid registreeriti igapäevaliselt üle vabariigi. Harrastuskaluril oli võimalik püüda harrastuslike püügivahenditega oma lõbuks ja arvestus oli püügiloal. Aastatel 1991 kuni 1994 oli meri täiesti vaba nii traallaevadele kui ka kõikide püügiviisidega rannakaluritele. Vääriskala kokkuost oli vaba, tekkisid kokkuostjad, ümbertöötledjad, välismaale müüjad, kes rikastusid. Samal ajal tekkis rohkesti kalureid. Kui näiteks Hiiumaal oli kolhoosi ajal 40 kuni 45 rannakalurit, siis Hiiumaa keskkonnateenistus andis 1996 aastal välja üle 800 kalapüügiloa. Kuna likvideeriti kolhoosid, kadusid töökohad ja paljudele rannaäärsetele peredele oli kalapüük ainuke ellujäämise vahend, neil aastatel puudus maal igasugune sotsiaalabi. Ühelgi rannaperel pole kallist sõiduautot ega moodsat elamut, need on kala kokkuostjatel ja välismaale müüjatel. Kalahinnaks sai kalur siis kümnendiku praegusest turuhinnast. Kala hind Euroopa maades ei ole oluliselt muutunud tänaseni, kellele läks suurem osa kasumist, peaks olema selge.

Alates 1996. aastast algas järsk kalavarude langus rannikumeres nii vääriskala osas kui ka Soome lahes räime ja kilu osas.

1997.a pole räim enam kevadeti Väinamerre kuderändele tulnud ja on rannakaluritele kättesaamatu. Kuna räim on toiduks paljudele röövkaladele ja nende noorjärkudele, siis ahvena ja haugi järelekasv on näljas ega jõua oma elu esimest talve üle elada.

Suureks nuhtluseks kalavarudele kui ka kalurile on täiesti uus sukellinnuliik kormoran, kes toitub räime suurustest kaladest. Kuna räime ei tule enam kuderändele, siis kormoran toitub räime suurustest vääriskala noorjärkudest. Kui kalur püüab reeglina mõõdulist kala, siis kormoran toitub 95% alamõõdulisest vääriskalast. Täna on Väinameres kaaluline kalapüügi vahekord 1400 tonni kormoranid ja 20 tonni kalurid.

Kust siis ilmus välja selline hulk linde? Need linnud on Eesti omad kormoranid. Neid hakati kasvatama Matsalu Riiklikul Looduskaitsealal 1983. aastal, kui Matsalu lahe suudmesse Tondirahule asus pesitsema kaks-kolm kormoranide paari. Linnukaitsjad on oma tööd teinud hoolikalt, nüüd lendab Eestimaal juba 14000 paari hommikuti toituma, iga linnu toiduvajadus on 400 grammi päevas. Tegemist on looduskaitstajate järjekordse veaga, mida nad ise muidugi tunnustada ei taha. Neli või viis kormoranide ohjeldamise kava seisab keskkonnaministri laual ja on allkirjastamata. Paljudes Euroopa maades toimub aastaringne piiranguteta jaht kormoranidele. Kormoranide pesitsuspaikades hävineb kogu roheline loodus väljaheidete tõttu. Jäävad must maa, kooreta valged puud, väljaheidete kahjulikkust mereveele keegi ei tea, levitatavate haiguste kohta midagi ei teata. Nendes paikades varem pesitsenud linnud lahkuvad. Hiiumaal asuvad kormoranide pesad riiklikel keelualadel, kus on kaitseeskirjaga inimestel keelatud viibida. Kormoran ei pesitse alal, kus liiguvad inimesed.

Võimatuks muudavad kalapüügi rannikumeres hallhüljeste rünnakud püünistele, mis lõpevad tühja või lõhkise mõrrakotiga või räbalateks kistud võrgujadaga. Oleme jätnud maha kaugemad püügikohad, kuid hülged lõhkusid möödunud aastal püüniseid lausa sadamas. Hülged on kantud punasesse raamatusse ja igasugune arvukuse piiramine on lubamatu. Kalur on nõus hüljest söötma, kui see on vajalik ja riik maksab selle eest, kuid praegu peab kalur oma rahakotist kinni maksma riigi soovi hülgeid pidada.

Kui siiani olen välja toonud rannakalurile looduslikud takistused, kuid praegune Eesti riik ei kohtle kalureid võrdselt. 1996. aastast reguleerib kalapüüki Eesti Vabariigi majandusvööndis Kalapüügiseadus, mida on parandatud igal aastal kord või kaks.

Kalapüügiseaduse parandused on enamasti traalpüügiga tegelejate püügivõimaluste

parandamiseks, mäng käib kalapüügiõiguse ehk püügilimiidi kinnitamiseks. Sellega on traallaevade omanikud ja reederid hästi hakkama saanud. Vaesel rannakaluril on ikka tühe paja või kahe paja lobi - Pärnu laht ja ülejäänud rannikumeri. Kuidas see kõik on välja kujunenud? 1999. aastal Kalapüügiseaduse järjekordse parandamisega võttis Riigikogu vastu paranduse, millega eelneva kolme aasta väljapüük nimetati ajalooliseks väljapüügiks ja püügiõiguse omanikul on õigus sellele osale igavesti. Õigus ajaloolist väljapüügi osa müüa või vahetada on traallaevade omanikel, aga rannakalurile jäi püügilimiidiks ikkagi püünis keskkonnaministri määrusega. Rääm aga on rannakalurile peamine kala, mis toob raha. Rannakaluril kestis 2004.aastani ühise katla seadus, kus kõigil oli võimalik osa võtta riigi rannakaluritele eraldatud väljapüügist, tasu arvestati püünise pealt, püüdsid püünisega või ei püüdnud. Rääm tuleb erineval ajal kudema erinevatesse randadesse ja kellele rääm varem tuleb, jõuab rohkem püüda. Põhja-Eestis tuli 2003. aastal rääm randa jaanipäevaks ja selleks ajaks olid sealsed maakonnad juba kalapüügilimiidi ära püüdnud. Neil tuli kastid välja tuua ja püük lõpetada.

2004.aastal püügiõiguse jagamisel võeti räämepüügil ka rannakalanduses kasutusele niinimetatud ajalooline püügiõigus. Ametnikud keskkonnaministeeriumi kalavarude osakonnast tegid Kalapüügiseaduse paranduse ja Riigikogu kinnitas räämepüügil rannakaluritele eelneva kolme aasta keskmise väljapüügi, kehtima jäi ka lubatud püüniste arv, elu muutus jälle raskemaks ja osa rannakaluritest loobus. Riigikogus vastu võetud seaduse parandus tekitas olukorra, kus rääme lubatud väljapüük on Pärnu maakonna merealal 6500 tonni rannapüügile ja 980 tonni ülejäänud kuuele maakonnale. Ma ei tea, kui palju tohib püüda teistes maakondades, aga Hiiumaal võib püüda 400 kg kastmõrra kohta, mille eest tuleb tasuda enne püügile asumist 500 krooni. Kui traallaeva omanikul on võimalik mida iganes oma püügiõigusega teha, ka õigus maha müüa, kellele meeldib, siis rannakaluril on ainult õigus välja püüda ja kui kala ei tule, siis ainult õigus tasu maksta, et järgmiseks aastaks säilitada õigus uuesti taotleda püügiõigust.

Kui kalapüügi eeskirjadega suletakse mingi mereosa püügiks, siis ametnikud kirjutavad rahulikult eelnõudesse, et antud määrus riigile kohustusi ei too.

Kalur maksab jälle omast taskust kinni püügipiirangu, sest tema kalapüük on keelatud ja kuhu sa ikka lähed

Piiratud püügiõigus ehk kolmevõrgumehe püügiõigus hakkab mere poolt tulema maa poole ehk kui talumehe igipõlisele maale on suvila mere äärde ehitatud linlane, siis linlane püüab kala kõigepealt ja kui järsku keskkonnateenistuse kalaametnikul juhtub püügilubasid üle jääma, siis saab võrguloo ka talumees ise. Kes seadusi teeb? Linlane, kelle suvila asub mere kaldal. Paremini, kui talumees merel ei kooserda, mine tea - võib juhtuda õnnetus ja upubki ära. Reeglina rannakalurite poolt tehtud seaduse paranduste ettepanekuid arvesse ei võeta, vähemalt Kalapüügiseaduses küll mitte. Viimase 16.01.2004 aasta muutmise seaduse komisjon koosnes viiest keskkonnaministeeriumi kalavarudeosakonna ametnikust ja huvialaks oli estagari tootmiseks vajalik vetikas, kuidas uued püüdjad merele tuua ja vanadel elu nii kibedaks teha, et loobuksid. Ei ole nii rikkad tänased rannakalurid, et minna oksjonilt ostma furtselaaria limiiti, pakkudes üle väliskapitalil tegutsejaid.

2000.aastast 2003. aastani kehtis Eesti Vabariigis Kalapüügiseadus, mis igal aastal võttis 10% kutselise rannakaluri püügiõigusest (lubatud püügile asetatavatest püünistest). Tagasi võis püüniseload osta oksjonilt enampakkumisega, mis oli vahel 10 korda kallim varasemast hinnast. Seadus oli vajalik suurtele traalpüügiettevõtetele, ostes oksjonitel Kalapüügiseadusega nõrgematelt ära võetud 10% püügiõigusest. Antud Kalapüügiseadus rõõvis minu kaluriühistult kolmandiku püüniselubadest ehk püügiõigusest, tagasiandmisest ei räägi keegi.

Täna puudub merel täielikult kalandusteadlaste töö. Kalavarude hindamisest ei ole kutselisele kalurile ilmunud ühtki teadet. Kui küsida, siis vastuseks on: et kalavarud ranniku meres hakkavad taastuma, madalseis on läbi. Kalurit see ei rahulda.

Eelnev jutt kala merre juurde ei too, vaja on kõrvaldada merelt linnukaitsjate poolt aretatud linnuliik kormoran, kes täna ranniku kalast sööb ära 80% ja reostab nii kaitstavaid maastikke, merelaide, kui ka merd.

Olen Kaluritalude Ühistu "Kakri" juhataja juba kümme aastat olnud ning läbi teinud kõik need eespool nimetatud segadused. Olen kohaliku Kutseliste Kalurite Ühingu juhataja 1996. aastast, Eseti Kalurite Liidu juhatuse liige, ja Suuremõisa Tehnikumis kalanduseõpetaja. Olen olnud kaluri kutsenõuete väljatöötamise juures.

Mida oleks täna ja kohe vaja teha kalavarude kaitsmiseks ja kalapüügi reguleerimiseks.

Rannakalanduses:

- peletada rannikumerest kalapüügi piirkondadest eemale hüljes
- vahetada välja mereinstituudi juhtkond, et töö hakkaks liikuma
- viia sisse rannas kutseliste kalapüügi vahenditega kalapüüdjatele igaaastane teadmiste kontroll
- hakata rannakalandust juhtima maakonnast (maakonna kalanduskomisjon), mitte Tallinnast.
- rannikuäärsele talule anda tasuta kolmevõrguluba, et püüda kala oma tarbeks, söögiks (talu otsustab maakonna kalanduskomisjon)
- riigil likvideerida aastate 2000 – 2003 oksjonite võlg kalurite ees
- tõhustada kalakaitselist kontrolli merel, et kaoksid vargused ja röövpüük nii merel kui ka jõgedes
- kutselises rannakalanduses minna üle limiidikesksele väljapüügi arvestamisele, mis võimaldaks ka järgmist aastat ette planeerida, praegu on see Hiiumaal võimatu
- võrdsustada räime väljapüügi kvoot kõikidele kaluritele, mitte aga nii, et pärnaka kvoot on ligikaudu 100 korda suurem kui hiidlasel
- kutseline rannakalur vajab riigipoolset rahalist toetamist, seoses kalavarude madalseisuga ei ole enam võimalik ots-otsaga kokku tulla

Traalpüügil:

- lõpetada merel kala uputamine
- kuna kalakaitse tegutseb maal ja puhttehniliselt ei saa kalalaevu merel kontrollida, vajatakse kalakaitselaeva, mis oleks võimeline töötama samades tingimustes nagu traallaevad
- puuduvad riigi ja omavalitsuste kalasadamad, erakalasadamate omanikud on ka ise püüdjad, võõrastel kala laadimine neis sadamates konkurendina on väga kallis, hind ületab mitmekordselt Euroopa keskmise.

Seoses viimase viie aasta väga tagasihoidlike kalasaakidega on ka rannakalurite kalasadamad väga kehvast seisust. Raha saada ei ole kuskilt, sest pankadele on tagatise vaja. Tegelikult kalavarud ainult vähenevad.

Rein Raudsepp

15.03.2004 aasta

Hiiumaal, Kõlunõmmel

AASTA SÜNDMUSTEST

Lepa Anna Sukasäärde oli käesoleva aasta kevadeks kogunenud 68 296 krooni. Üha enam sai selgeks, et pole võimatu selle suvega 100 000 krooni täis saada. Kui mitte päris täis, siis sinna lähedale ometi.

Sukasäärt oleme paisutanud ikka näitemängu tuluõhtutelt, oksjonitest ja loteriidest teenitud kroonidega. Nii ka sel aastal. Mööda ei saa minna ka eelmisel aastal välja antud Kassarimaa-ainelisest raamatust „Naljaks inimene“, mida jõudisme suvel hulga müüa. Lisaks inimeste endi rahalised annetused.

Kõik need abinõud aitasid kaasa, et 25. septembriks oli raha koos 103 434 krooni. Pidupäeval kogunes sukasäärde veel 2075 krooni.

Kaks inimest, Robert Grigorjev Raplamaalt ja Mall Sume Tallinnast tegid oma annetuse esimeste seas 1999. aastal, tiivustatuna nimest: tavatust, siirast, natuke naljakast, kuid kõigile arusaadavast. Rõõm kuulda!

60% fondi rahast on selts teeninud oma tegevusega ja 40% on isikute annetused. Meie tegevuse 60%-st omakorda poole moodustab raamatute müük.

Lepa Anna 110. sünnipäevaks sai pidu püsti pandud. Kõik olid oodatud. Ja tulijaid oli palju.

Väike eeskava, külaliste tervitused ja meie endi rõõmuhõisked muutsid kauni sügispäeva veelgi säravamaks.

Sukasääre-kujulise 11 kilose võileivatordi kaudu sai igaüks sellest osa.

Mis edasi?

2005. aasta augustiks tuleb koostada fondi põhikiri ja valida fondinõukogu liikmed, kes hakkavad stipendiumitaotlusi läbi vaatama ja eraldama. Selleks ootame kõigilt ettepanekuid nii põhikirja kui ka fondinõukogu koosseisu osas. Oma nõusoleku nõukogu töös osalemiseks on andnud Ülo Kaevats. Arvame, et nõukogus piisaks kolmest inimesest.

Praegu tundub küll nii, et esimese stipendiumi saame maksta juba 2005. aasta oktoobris.

Sukasääre paisutamiseks saab annetusi teha arveldusarvele 221001101347 Hansapangas, lisades märgusõna Lepa Anna Sukasäärde. Voldemar Panso raamat „Naljakas inimene“ on müügil poes ja muuseumis.

Oleme ikka tublid küll!

Merike Niimann

MEENUTUSI LAPSEPÕLVEST JA TÄDI ANNAST

Püüan meenutada neid kaugeid aegu ja Annat selles ajas.

Esimesena tuleb meelde ikka tema rõõmus meel, tegusad päevad ja soojad õhtutunnid. Lahti seletatult – mulle ei meenu, et ta oleks norutanud, tujutsenud või kurjustanud. Kuna elasime minu lapsepõlves naabritena, mina Lepikus ja tema Niidil, siis minu jaoks oli ta alati olemas, tulemas ja minemas. Peale selle – paremad palad, mida Anna kodus vaaritas, jõudsid ka minuni.

Tema oli mu lapsepõlve ainuke jõuluvana, kellele ma südame värinal “Üks roosike on tõusnud...” laulsin. Mida kingituseks sain, ei mäleta, aga Anna naervad silmad ja kinnastamata käed tundsin ometi ära.

Siis aga osteti Niidile raadio. Õppisin kella tundmise ära ja lastesaadete ajaks olin igaõhtune külaline. Laupäeva õhtul oli vanatantsu muusika ja Aruvälja Andrese jutusaated ning siis oli Niidi tuba rahvast täis.

Sel ajal elasid seal kolme, hiljem kahe venna pere, kes kõik tegid korda mööda köögis süüa. Pliidi soemüür andis sellist sooja, et kõik, nii omad kui ka külalised said higistada. Need olidki need soojad õhtud. Sellised laupäeva õhtused raadio kuulamised lõppesid minu jaoks Anna voodis uinudes, kust mind hiljem äratati ja koju viidi. Aga olid ka argipäeva õhtud ja siis tegid kõik tööd. Raadiost kuulati uudiseid ja hiljem neid arutati. Mehed kudasid kalavõrke ja naised ketrasid, kudasid. Põles gaasilamp ja see oli harjumatult valge.

Ja siis korraga pandi tööd kõrvale – algas kaardimäng, Anna ikka osaline. Seda oli huvitav

kuulata, kuidas trumbid ja "klibud" kellelgi jooksid ja tõenäoliselt oli seal ka paarismänge, mida nad mängisid, sest kokkumängu kahtlustati ka. Üks mälestus viib mind Anna meelisala, maskeraadi juurde. Küllap oli see Haridusseltsi korraldatud maskiball või mardikarneval. Anna koos kahe tütarlapse Salme ja Vilmaga valmistasid Lepikul kostüüme. Üks neist oli tähetüdruk, teine kuupoiss ja Anna ise – ei mäleta, võib-olla tema leivanumber – päkapikk. Mäletan, nad said isegi mingi auhinna. Oma esimese mardiks käimise tegin ka mina Anna eestvõtmisel. Kuid see oli juba hiljem. Omaette teema on veel Anna kokandus. Valge põll, noad, kahvlid korvi ja nii ta läks kas talgutele või masinarehele söögitegijaks. Ja menüüsse kuulus kindlasti kohv ja kakao koos valmistatult, millele lisati piima.

On veel üks kindel koht minu mälestuses, tema viis mind kodust välja praeguses mõistes üritusele – esimesele koolijõulupuule, kui ma ise veel koolis ei käinud. See ongi mu esimene teatri elamus, esitati jõuluetendus. Käisime koos veel rahuaaja jaanitulel mõisaõues, kus tantsiti rahvatantsu. Lauldi, mängiti ringmänge.

Need kõik on veel selle kauge esimese eesti aja (aega) jäävad mälestuse killud. Suur sõda ja mured olid veel olemata.

Valve Toompere (Vaku)
Lepa Anna vennatütar.
18.11.04

KADRIPÄEV KASSARIS

Kadrilauapäevaks olid Kassari saare külavanemad oma rahva Vetsi Talli kokku kutsunud, et ühiselt kadrilauapäeva pidada. Külarahvast võtsid vastu ja tervitasid "KaKud" Aivar Kääramees ja Toivo Platov. Vetsi Tall oli ilusaid, valgeid Kadrisid täis, igas vanuses, üks uhkem ja säravam kui teine.

Nagu igal korralikul peol, olid ka sellel üritusel lisaks oma saare Kadridele ka kontvõõrad kohal. Ütlesid end tulevat kes Kõrgessaarest, kes Mulgimaa südamest, igatahes Vetsi Talli ette jõudsid nad kõik korraga ja ühise bussiga. Oma laulu ja tantsuga andsid nad peole hoogu juurde.

Seejärel mängiti maha näidendike, mille käigus tuletati meelde kadrilauapäeva kombeid vanast ajast ning põliseid talurahva sügis-talviseid tegemisi. Kuskilt ilmus välja keegi jutukas naisterahvas, ütles end Lepa Anna sõbranna olevat, kuigi seekord Annata kohale tulnud. Eks ta siis nüüd ilma sõbrannata tulles pidigi juhust kasutama ja omad jutud kähku ära pajatama, sest jutuka Annaga koos olles vaevalt tal sõnajärge oma kätte saada oleks õnnestunudki. Kui aga sel naisterahval vahepeal kogemata auk jutu sisse tuli, õnnestus tantsu lüüa nii Kassari väikestel koortel, hobustel ning isegi inglid olid kesapöhlult kohale lennanud. Hindamiskomisjonil seisis ees raske ülesanne: ilusamad Kadrid välja valida. Nagu missivõistlustel ikka, tuli ka siin kandidaatidel endast viimane välja panna, sest konkurents on teadupärast armutu. Siiski kuulus kõigi ühine sümpaatia neiu Urvele, kes vallutas kohalolijate südamed oma õrn-naiseliku riietuse, stiilse soengu ja šarmantsete aksessuaaridega. Mõni kadedam küll sosistas olevat Urve hoopis Orjaku külast Harjaku talu peremehe, kuid kes sellist juttu ikka usuks...

Külalislahke pererahvas kostitas kadrilauapäevalisi sooja tee, veini, kaeraküpsiste ja imehea mulgi pudrug. Täname korraldajaid!

Üks Kadridest

Tiina Viisut

LEADER PROGRAMM – MIS SEE ON?

Kalju Hülk

Leader on Euroopa Liidu maaelu arengu toetusprogramm. Leaderi nimetus tuleb programmi prantsuskeelse nimetuse esitähedest ja käsitleb seoseid erinevate maamajanduse arengu tegevuste vahel. Leaderi programm käivitus 1991. aastal Leader I programmi nimetuse all. Hiljem töötati välja Leader II programm, mis rakendus aastatel 1994-99. Nüüdseks on välja töötatud Leader +, mis rakendub EL i liikmesriikidele aastatel 2000-2006. Leader + rakendub kõigis Euroopa Liidu maapiirkondades. Kokku on programmiperioodi 2000-2006 jaoks eraldatud 2020 miljonit eurot 15 Euroopa liikmesriigile.

Leader tüüpi tegevus põhineb võrdväärsel partnerlusele – partnerlusele omavalitsuse-ettevõtjate ja kohalike ühenduste ehk kohalike elanike vahel. Eestis on hetkel koostöö kodanikega jäänud nõrgaks. Kogu tegevus on suunatud riigi- ja maakonnatasandile, mille kõrval kohalik tasand on jäänud tähelepanuta. On üsna tõenäoline, et ilma kohalike partnerlusvõrgustiketa jäävad EL toetusest ilma ja arengust maha just keskusest kaugemad piirkonnad.

Leader programmis on kesksel kohal kohalikud tegevusgrupid, kes koostavad arengustrateegiad ning vastutavad ka nende elluviimise eest.

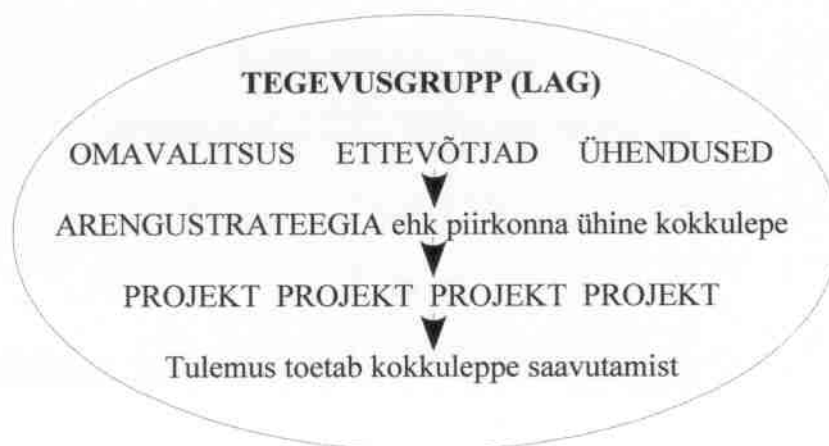
Kohaliku tegevusgrupi kriteeriumideks on järgmised näitajad:

- territooriumi piirid peavad ühtima kohalike valdade omaga
- üks omavalitsus võib kuuluda ainult ühte gruppi
- grupi territooriumil peab elama 10 000-100 000 inimest (põhjendatud erandid lubatud)
- partnerluse piirkond peab kokku langema geograafilise, majandusliku ja sotsiaalse piirkonnaga
- toetusgrupp peab tegutsema juriidilise isikuna
- grupis peavad olema esindatud kõikide sektorite esindajad, kuid avaliku sektori osakaal osalustasandil peab jääma alla 50%.

Eesti riiklikus arengukavas on Leader-tüüpi meetme eesmärgiks kohalikul initsiatiivil põhineva tegevuse toetamine, mis võimaldab uute töökohtade loomist, täiendavaid sissetulekuid ja üldist majandusliku aktiivsuse kasvu piirkonnas. Meetme käivitamine on kavandatud 2005. aasta teise poole. Rahaline maht on 28,8 miljonit krooni kolme aasta peale.

Kuna Leaderit ei saa rakendada üle terve Eesti, siis hakatakse rahastama vaid kolme piirkonda.

Et sattuda valitud kolme hulka, on vaja poole aasta jooksul moodustada kohalik tegevusgrupp, leppida kokku arengustrateegias ja koostada vettpidav projekt. Kes ees, see mees.

TEATRIHARRASTUSEST JA MUUST KASSARIS

Kassari Haridusseltsi eestvedamisel jõudis käesoleva aasta suvel seltsimaja lavalaudadele E. Undla kahevaatuseline komöödia „Liikuv riidevarn ehk luuseri seiklused“.

See on kolmas näitemäng, mis mul on õnnestunud seltsimajas lavastada. Siin on meeldiv näitemängu teha tänu Merike Niimanni aktuaalsele ettevõtlikkusele. Merike mureseb alati repertuaari, kutsub ja meelitab kokku vanad ja uued teatriharrastajad, korraldab lavastuse tehnilised küsimused, organiseerib publiku saali jne.

Töötades ligemale 15 aastat Käina Valla Teatri kunstilise juhina, on tulnud kõik tööd ise teha. Kassari seltsimajas teatritrupiga töötades sain ennast täielikult pühendada töösse näitlejatega.

Kassari teatritrupp on täis hakkamist ja teotahet.

Tahaks esile tõsta algajaid, esimest korda lavalaudadel ülesastujaid: Ulvi Uusojat, Andres Käärameest, Aivar Loritsat. Tublid olid ka ammused tegijad Illar Risti ja Kalju Kask. Hästi tabasid karaktereid ka kogenud „lavahundid“: Evi Sadul, Ester Tammis, Toivo Platov ja Kalju Hülge.

Proua Eva – Evi Sadul

Otto Tõrukene – Andres Kääramees

Kuna Lepa Anna Sukasäär sai nüüd ääreni täis, oleks kahju, kui haridusselts kaotaks nüüd huvi teatriharrastuse vastu. Trupp on oma loomingulise taseme poolest vääriline enamaks.

Peale igaaastase uuslavastuse võiks näiteks aprillis pakkuda rahvale homoorikat estraadikava, suvel Kassari kiigeplatsil vabaõhuetendust. Võiks Käina poolt korraldatava Kiigepeo sarnaselt teha ka „teatripeo“.

See kõik tingib teatriharrastuse järjepidevust ja selleks on Kassaris kõik võimalused olemas.

Veel sooviks seltsimaja lava asjatundlikku projekteerimist, milleks on vaja konsulteerida lava sisearhitektuuri ja tehnikat tundva teatriinimesega. Lava ja saali rakendust ei saa asjatundmatult ja

isepäiselt otsustada. Siin on tarka nõu vaja!

Veel üks mitte ainult teatritegemist puudutav soov: kui Sukasääre Fond hakkab protsente andma, siis tuleks need esmalt kasutada seltsimaja korrastamisele, teise korruse välja ehitamisele, lava kõrval olevate ruumide korrastamisele.

Ja lõpuks sooviks, et teatri tegemine Kassaris välja ei sureks ja selleks olen alati valmis kaasa aitama nii nõuga kui ka jõuga.

Käina Valla Teatri kunstiline ja muidu juht
Hants Korv

KÄRDLALASED TAHAVAD KA TEATRISSE

Ajalehest „Hiiumaa“, teisipäev, 24. august 2004

Et ma olen tänavusest kultuurisuvest nii kodusaarel kui mujal teatavatel põhjustel vähe osa saanud, raporteerin nüüd, et tänu headele inimestele on mind augustis siiski kolmele viidud: päikeseloojangu-muusika viimasele kontserdile Kõpu tuletorni juurde (riiklik vähendatud koosseisuga meeskoor lühikese kavaga oma tavalises headuses), Pullu kõrtsi õuele (Emmaste-rahva “Mikumärdi”) ja Kassarile (haridusseltsi “Liikuv riidevarn”).

Kaht viimast omavahel võrrelda oleks lausa patt, kuigi materjal ehk tüki valik kajastavad samu teemasid: keegi himustab kellegi talu endale abiellumise teel nipitada, keegi sahmib poliitikas; tegevuski toimub samal ajal – XX sajandi kolmekümnendate paiku. Tegelaste nimedki ositi sarnased:

Mimm Soekarask (“Mikumärdi”) ja vürtspoodnik Soekõrv (“...riidevarn”)!

Emmastelaste Hugo Raudsepa klassikaline komöödia oli toodud kodulavalt vabasse õhku, mis juba iseendast on suur ettevõtmine. Lavastaja Janno Elmi oli sel puhul kasutanud ka võimendust, aga proove oli uues olukorras ilmselt vähe tehtud ja nii juhtus sekka ka niiõelda mikrofonist möödarääkimisi ning lavalised käigudki olid pikemad kui pisikesel kodulaval Leisu koolimajas, mis pani tüki tücati lohisema. Aga kustkohast peaks tööinimesed neid prooviaegu kaugel kodust leidmaga! Igatahes mängiti tükk maha autoritruult, oli ansamblimängu ja säravaid osatäitmisi (Aimi Pruul, Eha Vahtras, Janno ise, Einar Virk, eriti aga Peeter Leisberg; mul on kahtlus, et selle võimeka näitleja pärast tükiotsinguil “Mikumärdi” kasuks otsustatigi). Ilm soosis ettevõtmist, loojangutaevas mängis kaasa, olemasolevad ehitised mänguplatsil olid kui jõuka talu jaoks loodud.

Kassarlaste “Liikuv riidevarn ehk luuseri seiklused” mängiti maha aga samal laval, kus harjutatigi (koduseinad kaitsevad!). Tundsin huvi, kust selline tore jant leiti ja lavastaja Hants (millal ometi seda nime õigesti kirjutama õpitakse!) Korv ütles, et Kassari Haridusselts on ikka ise näitemängu-tekstid leidnud – see neil juba kolmas ühistöö.

Eha Pöial – Ulvi Uusaja

Nüüd siis Kassaris taas. Autor suri 1965 Tallinnas.

Üheksa tegelasega lavalugu algas nii hoogsalt peale, et tekkis hirm — mis edasi? Aga edasi läks aina tõusvas joones.

Sain teada, et Ell Undla tore ja (sic!) jõukohane tekst leiti Anu Hülgi abiga Rahvusraamatukogust. Ell Undla nime taga aga peitub hoopiski meesterahvas nimega Aksel Karurahu, kes kirjutas 30.-40. aastatel peamiselt groteske ja jante päevakajalistel teemadel, mis tänaseks taas päevakorda tõusnud. 1932. aasta näidendivõistlusel sai lavalugu pealkirjaga “Õnnepõrgu” isegi ühe preemiast. Omal ajal olid Ell Undla tükid vägagi mängitavad.

Oli lausa uskumatu, et enamik osatäitjaist tegi lavalaudadel kaasa esmakordselt. Eriti kütkestav oli Ulvi Uusoja tudengineiust talutütre rollis, mis oli sisuliselt naispeaosa ja mille (kelle) meeleolu-skaala käis siirast armumisest tulise vihapurskeni: kõik sai usutavuse! Evi Sadulal, Ester Tammisel ja Kalju Kasel (vastavalt siis majaomanik, taluperenaine ja kohtupristav) olid samuti täita karakterrollid, mille karakterid said hirmsa hooga välja toodud. Imetlusväärne oli ka kõigi kolme (+ muidugi Ulvi) diktsioon. Kalju tundus laval olevat vana kala:

- Olete vist varem ka näitemängu teinud? - küsisin. "Jaa," vastas kõnetletu lihtsalt, "nii oma viiskümmend aastat tagasi..."

Andres Kääramees (tema see luuser oligi, kes kerge vaevaga rikkaks tahtis saada!) ja Aivar Lorits – elus erinevaid teid pidi haljale oksale püüdlevaid tudengeid kehastavad mehed sobisid oma lavalistesse kehadesse ja omavahelisse suhtlemisse kut prillikivid. Ja absoluutselt kõiges oli tunda tugevat lavastajakätt.

Hea oli laval näha koos erinevaid põlvkondi: iga tegelane oli just selles õiges eas, mida lugu ette kirjutas. Nii olid asjalikud mehed luhvtist tudengi Otto isana üles astunud Kalju Hülgl, vürtspoodnikuna luhvtilt veksleid nõutama tulnud Hillar Risti ja hädasolev taluperemees Toivo Platov just need, keda näitasid end olevat (Kitzbergi-aegne keelepruuk). Etendus etenduseks, aga kõik need inimesed tuli ju eelnevalt proovideks üheaegselt kokku saada (nii nagu Emmasteski). Aga inimestel tuhat muudki tegemist: kellel loomad talitada ja talu pidada – Ulvi, kellel "Vetsi Tall" kantseldada-korraldada – Ester, kellel iga päev tööl käia – Andres ja Aivar, kellel muud argised hooled-mured. (Nii nagu emmastelastelgi.)

Selle kamba kokkusaamisega tegeles haridusseltsi esimees isiklikult.

Ja tulemus oli laupäeval juba kolmandat korda täissaali ees. Oli ka seisjaid.

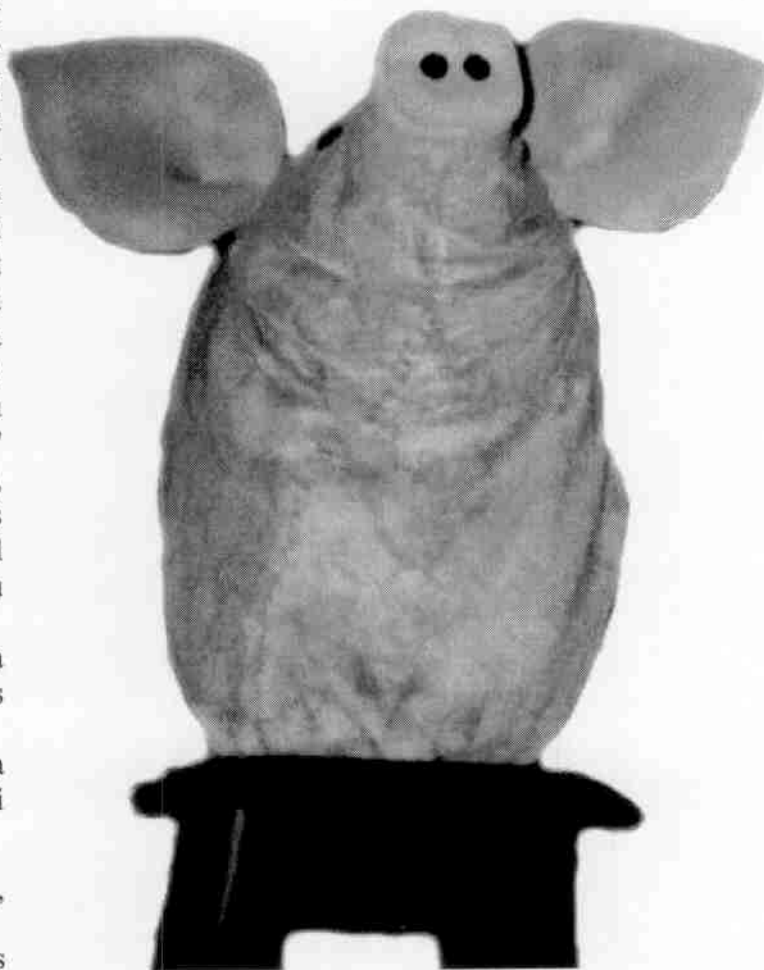
Ja lavastaja ütles: "Tundub, et tuleb vist üks kord veel mängida."

Ja kogu etenduste tulu läks Lepa-Anna Sukasäärde, mis on Eesti Rahvuskultuurifondi allfond ja mille algsumma täissaamisest on puudu veel 4000 krooni: siis hakkab fond end ise täiendama. Kas leidub Hiiumaal või mandrimaal firmat või eraisikut, kes selle pisku lisaks?

Aga nii "Mikumärdit" kui "Liikuvat niidevarna" tahaks näha ka pealinnas ehk Kärddlas – tuleb sügis-talv oma pikkade õhtutega, profiteatrid ei taha tulla: vesi vahel, äkki teeb tormi, ei jõua järgmiseks etenduseks tagasi, ülesõit kallis, tea, kas publikutki jagub jne. Minu habrast arvamist mööda sobiks mõlema trupi jaoks suurepäraselt Kärddla Gümnaasiumi vana maja saal, sest seal on parajate mõõtmetega lava ja saali suurust arvestades tuleks ka täismaja.

Mõtelge sellele, tublid tegijad!

Ave Alavainu

Teated

Pühade jumalateenistused:

Jõululaupäeval, 24. detsembril kell 10.30 Mäeltse palvelas
kell 15.00 Ühtri palvelas
kell 16.00 Kassari kabelis

Jõulu esimesel pühal, 25. detsembril kell 10.30 Mäeltse palvelas

Jõulu teisel pühal, 26. detsembril kell 10.30 Mäeltse palvelas
kell 15.00 Ühtri palvelas

Vana-aasta viimase päeva jumalateenistus Kassari kabelis toimub 31. detsembril kell 16.00.

* * * * *

Kassari Pühapäevakooli laste jõulukontsert toimub 24. detsembril kell 11.00 Rahvamajas.

* * * * *

21. ja 22. jaanuaril toimub Suuremõisas tehnikumi hoones
koolitus teemal „Enesekehtestamine“.

1. Kontakti loomise oskused.
2. Kriitikale reageerimise taktikad.
3. Aja kasutamine ja planeerimine.
4. Energeetiline psühholoogia.
5. Motivatsiooni äratamine.
6. Loovus.

Koolitaja on psühholoog Viigi Viil Saaremaalt.
Info: Kristiina Hellström, tel 4629132 või 51942047.

* * * * *

Laupäeval, 26. veebruaril toimub Kassari Haridusseltsi taasasutamise 10. aastapäeva
tähistamine.

* * * * *

Aastavahetuse pidu „Kaugete aegade kaja“ toimub rahvamajas neljapäeval, 30. detsembril.

Vaatame, kuidas paistab Kassari suvekülaistele.

Kuulame ansamblilaulu.

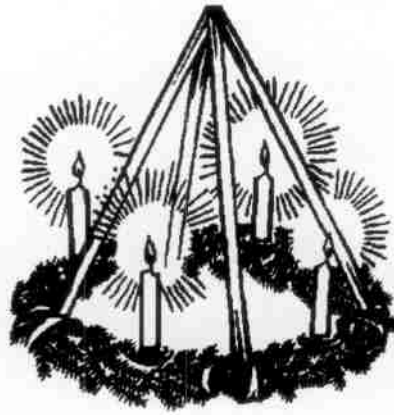
Tantsime Kaupo Tartu viiside järgi.

Proovime ühislaulmist.

Mängime Janno Elmi juhtimisel.

Suurem söök võta ise kaasa,
väiksemat saad **puhvetist**.

Kõik on oodatud!

Ikka on nii, et külmade saabudes igatseme valget lund, jäälilli aknal, paukuvaid aiateibaid ja jõule ...

Need pühad on just see aeg, kus püüad tasa teha selle, mis aasta jooksul on vajaka jäänud ...

On aeg vaadata tähti taevas ja võida arme hinges.

Täna mõtleme neile, kes peavad vähesega läbi ajama. Anname andeks neile, kes meile pole andeks andnud.

Mäletame neid, keda enam pole meiega.

*Millal sa juba tulid
ja kaasa tõid valget lund.
Millal sa juba tulid,
et valvata jõulu-und.
Millal sa juba tulid,
kas kaasas on muinasjutt.
Millal jäälilli aknale tippisid,
kui kaugele maha jäi rutt.
Millal sa juba tulid
minu kullaksed teel on veel ...
Millal sa juba tulid,
kas rahu meid ootab eel*

Küünlasoojust südamesse, aisakella helinat hinge ja väikseid teri
õnnevakka
soovib Kassari Haridusselts

Välja andnud Kassari Haridusselts
Kontakttelefon 4697222
Ilmub kaks korda aastas
Sukasääre esilehel joonistas Linda Tikk
Kokku kirjutanud Aivar Lorits